

III EESTI ORGANISATSIOONIDE KONGRESS

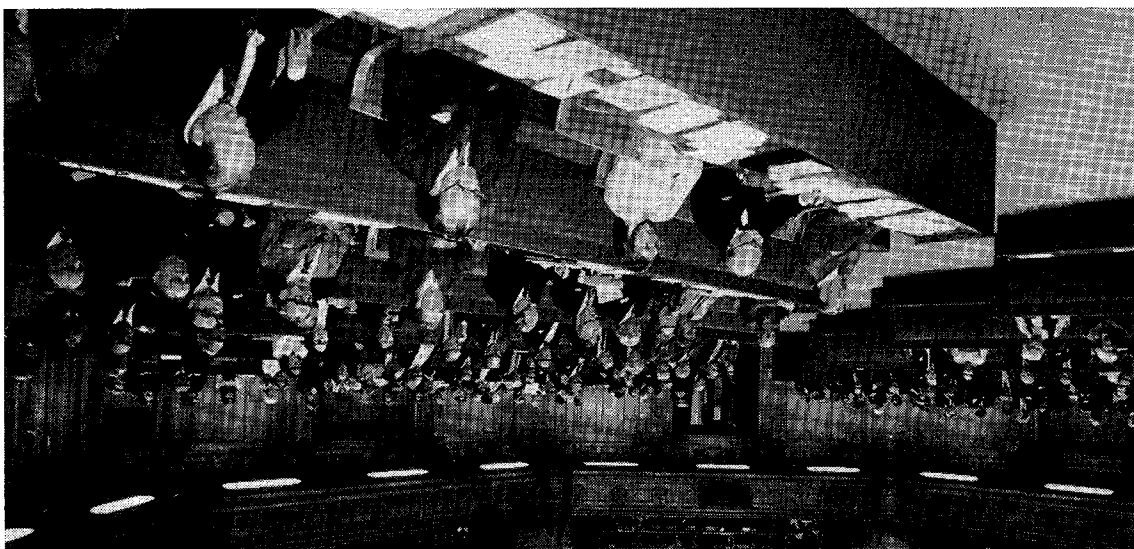
STOKHOLMIS 1. NOVEMBRIL 1975

Stokholm 1976

KONGRESSI TOIMKOND
c/o EESTI KOMITEE

VALLINGATAN 34, 2 tr. 111 24 STOCKHOLM

III eesti organisatsioonide kongressi juhatus. Istuvad vasakult: abijuhataja Elmar Albast, peasekretär Tarmo Oja, juhataja Valter Tauli, abijuhataja Virge Hint ja abijuhataja Sven Reimans.

Vaade III eesti organisatsioonide kongressist osavõtjale vanas Riigipäevahoone kongressisaalis.

S I S U K O R D

1.	Kongressi toimkonna aruanne	1k. 1
2.	III eesti organisatsioonide kongress	2
3.	Avasõna - Valter Tauli	4
4.	Minister Anna-Greta Leijoni avakõne	5
5.	Vastu võetud resolutsioonid	6
6.	Telegramm peaminister Olof Palmele	15
7.	Kongressist osavõtnud organisatsioonid ja delegaadid	16

KONGRESSI TOIMKONNA ARUANNE

II eesti organisatsioonide kongressi poolt 1960 valiti järgmisel kongressil ettevahlisustamiseks ja "toimunu otsuste tähtsusele kaasaaitamiseks" "alaline kongressi sekretariaat" koosseisus Heinrich Mägi, Tarmo Oja, Ahti Pääs, Valter Tamm. II kongressi otsuste tähtsusele ees sekretariaat kaasa ei ole aidanud (küll aga selle üksikud liikmed). Järgmise kongressi aja kohta mingit otsust II kongress ei teinud. Üldise huvi puuduse tõttu uue kongressi vastu sekretariaat lähemal aastal mingit intsiatitvi ei võtnud. 1967. aastal otsustas Eesti Komitee asemike kogu teha ettevahlisust "järgkordse eesti organisatsioonide kongressi ettevahlisusteks", kuid mingeid samme sellele ei järgnenud ei EK ega sekretariaadi poolt. Üheks põhjuseks võis olla 1968.a. Eesti Päevade puhul toimunud eesti kultuuri kongress Stockholmis. 1973.a. algatati kongressi kokkukutsumine Eesti Komitee ja Eesti Rahvusnõukogu poolt. 1974.a. 6. veebruaril tuli sekretariaat, kes võttis tarvilisusele nimetuse "Kongressi toimkond", kokku esimeseks koosolekuke. Toimkond valis oma esimeheks Valter Tamm ja ühe sekretäriks Tarmo Oja.

Toimkond pöördus eesti organisatsioonide poole Rootsis ringkirjaga ning ajakirjanduse kaudu, paludes organisatsioonide arvamusi III organisatsioonide kongressi pidamise kohta ning ettepanekuid päevakorrapunktideks. Enamik vastajaid organisatsioonide pooldas kongressi pidamist. Toimkond otsustas kongressi kokku kutsuda. Marts 1974 saatis toimkond organisatsioonidele välja kongressi esialgse päevakorra seisuks hõlvatuse ja täiendusettepanekute tegemiseks.

Sugileel pöördus toimkond mõeldavate referentide poole ning sai 15 tsikult nõusoleku referendina esinemiseks (kongressil esineb 12 referent). Ühtlasi toimkond töötas välja kongressi kodukorraga peamiselt selleks, et vältida II kongressil esinenud pikki valdusi protseduuriküsimuste ümber.

Oktoobris 1974 määrati kongressi ajaks 1. november 1975.a.

Referaatide kokkuvõtted ning referentide ja organisatsioonide

poolt saadatud resolutsioonide ettepanekud, kommentaarid ja muudatus-
ettepanekud on kongressist osavõtjale organisatsioonidele välja saa-
detud kolme ringkirjaga. Iga delegaadile on saadatud kõik resolutsi-
oonide ettepanekud ning muudatusettepanekud.

Toimkond on pöördunud ministri Anna-Greta Leijoni poole ettepane-
kuga tulla kongressi pidulikult avama. Minister Anna-Greta Leijon
vastas ettepanekule jaatavalt.

Toimkond on taotlenud majanduslikku toetust kongressile Statens
Invandrarverk'ilt. Toetust saadi 5 000 krooni.

Toimkond määras kongressi peasekretäriks Tarmo Oja a.

Toimkond on pidanud kokku kaheskoosolekut.

Kongressi tehnilise töö on teinud Eesti Komitee büroo.

Tarmo Oja

III EESTI ORGANISATSIOONIDE KONGRESS

III eesti organisatsioonide kongress toimus Stockholmis Vana
Riigipäevahoones laupäeval 1. novembril 1975. Kongressist võttis osa
173 saadikut 111 organisatsioonist. Kongressi istung algas kell 10.05.
Kongressi toimumise esimees Valter Tauli teavitas kongressi saadikuid
ja Rootsi valitsuse esindajaid min. Anna-Greta Leijonit.
Minister Anna-Greta Leijon pidas teavituskõne ja kuulutas kongressi
avatuks. Seilele järgnes V. Tauli avakõne.

Kongressi juhataja kandidaatideks esitati V. Tauli ja W. Krippel-
man. Valdava enamusoga valiti juhatajaks V. Tauli. Abijuhatajaks
valiti E. Albast, A. Reinans ja Virge Hint. Sekretärideks valiti
A. Anderson, Mairi Martinson-Jürisoo, Silvia Silveus ja K. Vahtras,
hääletajateks E. Pettai ja Tiina Rander.

Kongressi istungit asus juhutama V. Tauli.

Kongress käsitles järgmisi päevakorrapunkte:

1. EESTI ÜHISKOND ROOTSIS UUE MINORITEEDIPOLIITIKA TAUSTAL. Referendid: H. Mark, A. Pae ja A. Reimans.

2. ORGANISATSIOONIDE KOOSTÖÖ JA TEGEVUSE KOORDINEERIMINE. Referendid: R. Asu ja A. Mark.

3. RAHVUSLIK KASVATUS, NOORTETÖÖ JA ORGANISATSIOONIDE JÄRELKASV. Referent: I. Paljak.

Kongressi istungit asus juhutama A. Reimans.

4. EESTI KULTUURI PROBLEEMID. Referent: V. Tauli.

5. EESTI KIRIKUD. Referent: O. Piirsalu.

Kongressi istungit asus juhutama E. Albast.

6. EESTLASTE KAPITALI SUUNAMINE RAHVUSLIKUKS TEGEVUSEKS. Referent: A. Ventseel.

7. ÜLEMAAILMSED EESTI PÄEVAD. Referent: R. Norveil.

Kongressi istungit asus juhutama pr. V. Hint.

8. AKTUAALSED VÄLISPOLIITILISED PROBLEEMID. Referendid: K. Laan-

tee ja E. Uustalu (esitased täiendavad ettekanded kirja-
likult talitlisaadatud referaatidele).

K. Laantee tegi ettepaneku saata peaminister Olof Palmele
telegramm, mis kildetaks heaks kongressi poolt. (Telegrammi
tekst on toodud resolutsioonide hulgas.)

9. JÄRGMINE ORGANISATSIOONIDE KONGRESS. Referent: T. Oja.

Juhataja V. Hint ütles lõppõna, mille järel kongressi istung
lõppes Eesti hümniga kell 21.05.

Kongress lõndistati.

Lugupidetud organisatsioonide esindajad. Me olime kogunud siia et ühtselt uies seada sihtjooni oma tegevuseks lähemas tulevikus. Kongressi päevakord ja resolutsioonid peegeldavad meie praegu aktuaalseid probleeme. Resolutsioonide arvul järgi on meie kõige pakilisemaks probleemiks meie noorsugu. Et noorsugu on probleemiks meile on pidevalt olnud kõne all organisatsioonides tõendab et siin on midagi korraest ära. Teeseltas Eestis meil seda probleemi ei olnud. Nagu probleemidega, vaid organisatsioonide järelekasvuga, s.t. organisatsioonide eksistentsiga. Tegelikult on küsimärgi all kogu meie pagulas-konna eksistents. Kui me kaotame oma nooruse, siis me olime kadunud kõik. See ei ole mitte demagoogiline löök sõna, vaid paratamatult loodus-seadus. Enne kui meie ise, viimased mõhikikad, kaome füüsiliselt, kaovad meie organisatsioonid, kaob eesti kirjandus, ajakirjandus, muusika, kogu meie kultuur, meie vaim ja hing. Ja kui kaob see eestluse eelpost siin Läänemere lähedikes, siis see ei ole kaotuseks mitte ükski väliseestlusele, vaid kogu eesti rahvale ja Eesti Vabariigile.

Teesel kohal resolutsioonide arvul poolt on kongressil koostöö küsimused. See on kongressi keskne teema. Et ka siin on midagi korraest ära, sellega on tähelepanu juhtunud eriti noored ja provintsi eesindajad. Organisatsioonide koostöö ja korraldatusel probleemid on olemas, kuid valitsuse uus ministeeriumipoliitika on teinud need paljalt aktuaalseks ja akuutseks. Sisesehannuameti viimane samm ja sellega tagajärjed peaks üldiselt olema teinud selgema igapäevaelu ja selles tääba olukorras on loonud meie elines eestlühiskonnas eelneva dünaamism. Täna sel kongressil ei ole seadusandvat ega täide- saatatvat võimu, kuid organisatsioonide aktiivsuse esindajate suure enamikku poolt vastu võetud otsustel peaks siiski olema teatud moraalne väärus. Organisatsioonid ei lugupeetud esindajad peavad otsustama kas nad pooltavad koostööd või mitte.

Asudes üldi kongressi töö kallale ja otsuste tegemisele ma soov- viks et me ei võta vastu ühtki "balansseeritud" resolutsiooni ja Helsingi kongressis, mis ei kohusta mitte ühtki, vaid sellesid milles meie seisukohad on selgelt ja konkreetselt väljendatud. Ma soovin ka kongressile koostöövalatmu. Ma ei soovi mitte üksmeelt, sest külg- meie eesmärgid on ühtised, võivad meie arvamusel meeletoodles lahku minna. Mu sooviks on et me ei hääleta mitte ühtki nn. sisepoliitiliste "ringkonda- de" järgi. Me ei ole mitte ükskõiksega sõdivate riinute kaardilvõlased, kes hääletavad juht kommando järgi, vaid peavad organisatsioonide vabad esindajad, kes toetavad oma sündamatuistuse järgi ja arvesta- vad üldhuvitsid. Ma soovin kõrgi lugupidetud delegatsioonidele edu eel- olevas taskes ja vastutustikkas töös ja tõõrõõmu ning selget pead.

Under de 15 år som har gått sedan en kongress av detta slag senast ägde rum har svensk invandrar- och minoritetspolitik genomgått en genomgripande förändring. Så småningom har önskemålen från de olika estniska minoriteterna trängt fram till politiker och beslutsfattare, och de har varit visa nog att inse hela landet vinner på att tillerkänna minoriteterna rätten till det egna språket och den egna kulturen. En motsvarande positiv utveckling har också ägt rum i många andra länder.

I Sverige har invandrarerna från Baltikum spelat en viktig roll när det gäller att lära ursprungsbefolkningen här i landet att vi måste skaffa oss en framsynt invandrar- och minoritetspolitik. För tretio år sedan flydde tiotusentals baltiska män till Sverige. Tre fjärdedelar var småbrukare och fiskare som hade någon tidigare erfarenhet av att leva i ett industrisamhälle. De hade samma arbetarbakgrund som många av invandrarerna i dagens Sverige här, men de hade också alldeles särskilda problem genom att de var politiska flyktingar, och genom att samhället inte hade tillräcklig beredskap för att ta emot dem och föreställa sig deras behov på lite längre sikt. Men samtidigt fanns det bland invandrarerna från Baltikum något tusental industrarbetare och en större grupp intellektuella, som tog på sig stora uppgifter för hela gruppens räkning under den första tiden här i landet.

Människorna i Estland har under historiens lopp ofta varit utsatta för kulturellt förtryck, och detta har fött en särdeles stark samhörighetskänsla. De har, som andra små nationer i världen, byggt upp ett rikt förgrenat organisationsväsende för att bevara och trygga det egna kulturella arvet, sångerna och konsten, poesian, musiken och vetenskapen. Och denna starka sammanhållning och utvecklade känsla för värde och utvecklat organisationsväsende och starka folkörelser tog de ester som flydde från Estland med sig till Sverige.

Esterna och de andra invandrarerna från Baltikum fick omsider stöd i sina önskemål att majoritetsbefolkningen här i landet borde visa deras egenverksamhet större respekt. De fann beröringspunkter med samernas, vår urgamla estniska minoritet. Sverigefinnarna och senare även de sydeuropaiska invandrargrupperna förenade sig med dem i deras krav. Och en ny fas överiges politiska utveckling började: ett skede då språkliga, etniska och nationella minoriteter i landet börjar betraktas som en stor tillgång och inte som en börda.

Det mest färska och samtidigt mest djupgående exemplet på hur snabb utvecklingen i denna riktning har varit är det förslag till ny grund-

lag som nyligen har lagts fram av 1973 års fri och rättighetsutredning. Utan reservation från någon av parlamentarikerne i utredningen har i förslaget till ny regeringsform för Sverige förts in följande stadgande i dess första kapitel, som handlar om statsvetenskapliga ärenden: "Statsvetenskapliga ärenden i utredningen för utredning till detta stadsutskottet är viktiga att i grundvalen för svensk invandring och minoritetspolitisk programmatiskt förankras i grundlagen, nämligen etniska och kulturella identitet och sitt samfundsliv. "Utredningens förslag går nu ut på revidering, även till organisationsvetenskapliga minoriteter."

Ni skall vid denna kongress behandla en rad viktiga frågor. Många av dessa frågor har, tror jag, delvis kommit i ett nytt ljus genom de reformer på invandrar- och minoritetspolitikens område som statsmakter-na har beslutat om i maj i år. Ett ämne som kongressen särskilt skall behandla är de etniska organisationsformerna i Sverige och samarbetet dem emellan. Det är min förhoppning att de etniska organisationsformerna nu skall få bättre arbetsmöjligheter än hittills genom de verksamhets-bidrag som riksdagen har beslutat om. Statens invandrarverk har fått i uppdrag att fastställa de närmare riktlinjerna för fördelningen av bidragen, och jag vill i detta sammanhang betona att samma ansvars-fördelning som gäller på så många andra samhällsområden även gäller här: regeringen och riksdagen beslutar om politiken och riktlinjerna, och de statliga verken gör helt självständigt sina egna bedömningar om hur de givna riktlinjerna skall tillämpas. Det är alltså invandrarverkets uppgift att fördela de 1,6 milj. kr. som ställts till deras disposition för stöd till invandrar- och minoritetsorganisationsverken och vilka organisationsformer som skall få vad och hur mycket de skall få.

Jag har också noterat att ni skall ta upp den betydelsefulla frågan om de etniska språkiga barnens och ungdomarnas framtid och utbildnings-situation. Invandrar- och de språkliga minoriteternas barn har alltmär kommit i förgrunden i den politiska debatten i såväl Sverige som i andra länder. Hur länge kan en etnisk minoritet lyckas hålla samman sitt språkliga och kulturella arv? Hur länge kommer vi att ha en etniskspråklig verksamhet på svensk botten? Detta är frågor av en avgörande betydelse för esterna i Sverige.

För en kort tid sedan lades ett förslag från en statlig utredning fram som - om det förverkligas - kommer att ge alla barn i Sverige betyd-ligt större möjligheter än f.ö. att, inom förskolans och grundskolans ram, utveckla och befästa kunskaper i hemspråket. Jag är övertygad om att många etniska familjer är glada över de successivt utökade möjligheterna att inom det allmänna skolväsendet tillgodose behoven av undervisning i och på minoritetsspråk. Jag är till och med benägen att räkna en uppmärksamhet till de etniska föräldrarna och säga till dem kräv av den allmänna förskolan och grundskolan i kommunen att den skall ta hänsyn till era önskemål om utbildning i och på etniska som hemspråk, på samma sätt som nu sker för de mera nykomna invandrar-grupperna!

grupperna;

- 5 b -

Om mindre än en månad har invandrarrådet sitt första sammanträde. Det är ett rådgivande organ i invandrar- och minoritetspolitiska frågor som har inrättats av regeringen och där jag sitter som ordförande. I rådet finns företrädare för närmast myndigheter och organisationer och alla större invandrargrupper, däribland den estniska och den lettiska. Jag hoppas att man på estniskt håll kommer att uppleva invandrarrådets roll som betydelsefull och att vi skall få till stånd ett nyttigt samråd om gemensamma frågor.

Jag skall som ordförande i invandrarrådet också med intresse senare ta del av resultatet av denna viktiga kongress.

Statsmakterna har sammanfattat målen för invandrar- och minoritetspolitiken med jämlikhet mellan alla befolkningsgrupper, landet, kulturrell valfrihet för invandrarna och minoriteterna, och samverkan och solidaritet mellan minoriteter och majoritetsbefolkningen. Det kommer att ta lång tid innan dessa mål har nåtts, om vi någonsin kommer att nå dem. Men viljan finns. Invandrarnas och minoriteternas egna organisationer, en av våra hitills mest dolda folkrörelser, har en viktig uppgift att fylla när det gäller att förverkliga dessa mål.

Jag hoppas att era överläggningar idag blir lyckade och att kongressen ger ett gott resultat. Med dessa ord ber jag att få förklara de estniska organisationernas tredje kongress öppnad.

VASTU VÕETUD RESOLUTSIONID

1. EESTI ÜHISKOND ROOTSIS UUE MINORITEEDI-POLIITIKA TAUSTAL.

1.1 Eestluse säilimise põhiliseks paguluses on suu- ja kirjalikult väljendamine ja arendamine ning koondumine eestlaste organisatsioonidesse, kuna keele ja aktiivse rahvastunde püsimise oluliseks eelduseks on eesti organisatsioonide rahvuskultuurilise ja rahvuspoliitilise tegevuse. Selles suhtes peab kongress vajalikuks, et kõik kaasmajajad liituvad eesti organisatsioonidega, võttes nende tegevusest aktiivset osa ja toetades neid majanduslikult ning moraalselt vastavalt vajadustele.

1.2 Arvestades Rootsi uut positiivsemat poliitikat sisserändajate ja vähemustrahvuste suhtes juhib kongress kõigi eesti organisatsioonide tähelepanu nende suurenenud võimalustele, mis organisatsioonidel on majandusliku toetuse saamiseks Rootsi riigilt ja omavalitsustelt.

1.3 Kongress peab vajalikuks, et Rootsi põhiseaduses kodanike õiguste huigas kindlustatakse ka rahvuslike vähemuste õigus säilitada ja oma lastele edasi anda oma keel ja rahvuslik kultuur.

2. ORGANISATSIOONIDE KOOSTÖÖ JA TEGEVUSE KOORDINEERIMINE.

2.1 Organisatsioonide kongress kutsub üles Rootsi eesti organisatsioone, ajakirjandust ja rahvusrühmi liitkmeid, eriti Eesti Komitee ja Rootsi Eestlaste Esiinduse juhtkondi, tegema kõik selleks, et kaotada Rootsi eesti ühiskonnas esinev dualism

Kongress peab vajalikuks moodustada koostöökomisjon eesti kesksete organisatsioonide vahel tegevuse koordineerimiseks ja informatsiooni vahendamiseks, ning palub Rootsi Eestlaste Esiindust ja Eesti Komiteed komisjoni moodustamise ja juhtimise väljatöötamise enda peale võtta.

Koostöökomisjon moodustatakse vastavalt kesksete organisatsioonide liikmete või valijate arvule. Koostöökomisjon otsustab küsi-

muist kõigile vastuvõetavatel ühistel alustel. Koostöökomis-
joni asutamiskoosolek peaks toimuma hiljemalt 15. veebruaril 1976.a.
kongressi ettepanekuks on, et kokkukutsujateks on Rootsi Eesti-
Esiinduse ja Eesti Komitee esimehed.

Koostöökomisjoni ülesanneteks oleks informatsiooni vahenda-
mine ja tööülesannete kavandamine ja kooskõlastamine kesksete orga-
nizatsioonide vahel, lähtudes rootsi eestlasest ja eestlasest, üld-
huvideest ja vajadusest, ja vajalike eelõude tegemine kõikide ring-
kondade osavõtuks üldvalimisest.

2.2 Organisationsöndide kongress peab vajalikuks korraldada ürit-
mine, mille ülesandeks on:

a) selgitada Stokholmi, Kesk-Rootsi, Lääne-Rootsi ja Lõuna-Rootsi
kohalike organisationsöndide vajadusi ürituste ajaliseks kooskõlas-
tamiseks ja organisationsöndide tarvilisusi bürootehniliseks teenin-
duseks ruumide, bürooasinate, teiste tehniliste abivahendite ja
personali näol;

b) koostada peale vajaduste selgitamist ettepanekud nende vajaduste
rahuldamiseks, näiteks kohalike Eesti Majade või Eesti kodude juures,
tehes ka ettepanekuid nende majandamise ja läbiviija kohta.

Organisationsöndide kongressi arvates on sobivaks uuringuse teosta-
jaks Eesti Komitee büroo koosööde kohalike organisationsöndidega. Ette-
panekud tuleks enne lõplikku esitamist ja rakendamist heaks kiita
peale kohalikkude organisationsöndide ka Eesti Komitee ja Rootsi Eesti-
Esiinduse juhatusel või Eesti kesksete organisationsöndide koos-
töökomisjoni poolt.

2.3 Kongress peab soovitava, et Rootsi raadio alustab Eesti-
keelse teadete vahemalt üks kord nädalas umbes 30-minutilise
kavaga.

2.4 Koostöööndide ühikuna kujundamisel on eesti ajakirjan-
dusel oluline tähtsus. Sellega seotud soovitada, et meie ajakir-
janduses koostööd küsimustele sealsest suurem osatähtsus antakse.

2.5 Aktiivse eestlasikonna vähenemine ja organisatsioonide töö ratsionaliseerimine aktuaalseerivad samasuunaliste organisatsioonide ühendamise vajaduse.

3. RAHVUSLIK KASVATUS, NOORTETÖÖ JA ORGANISATSIOONIDE JÄRELKASV.

3.1 Meie rahvusrühmi sihiks on suunata eesti noori nii, et nad säilitavad rahvastunde, on võimelised võtteid vahetama heas eesti keeles, on teadlikud eestluse olukorrest tänapäeval ja võtavad aktiivsele osa meie rahvuslikust tegevusest.

3.2 Eestluse taimejaks on kodu. Lastevanemad tuleb kasvatus- kustuskeskkonnas pidevalt informeerida ajakirjanduses, kasvatuspäevade ja loengute teel üle Rootsi.

3.3 Eesti lasteasutused, eelkool, algkool, keskkool, gümnaasium, täienduskool, eesti keele õpetamine ülikooli tasemel, keele- jm. kursused on asendamatud abiliised eesti kodulisele vastutustundlikkuse kasvatus- töös.

3.4 Eesti keele oskuse süvendamiseks on vajalik, et noored loeksid senisest rohkem eestikeelseid kirjanikke. Tuleb hoolitseda selle eest, et noortele oleks kättesaadavad need huvitavad kirjanikud.

3.5 Eriolukorras tuleb omistada kahekultuurilisuse ja rahvusliku identiteetse probleemide uurimisele ja noorte endi seisukohade selgitamisele meie kustuskeskkonnas.

3.6 Skautlik noorteliikumine, mis koondab vabas maailmas eri maa- des asuvad eesti noori, on eesti kodu ja kooli kõrval oluliselt eestluse edasikandjaks. Skautlikku tegevust tuleb arendada ja tugevdada, et see oleks vajalik suured eesti ühiskonna ühine abi skautlikule organisatsioonidele.

3.7 Eesti noortetöös tuleb tähelepanu osutada noorte ühiskondlik- kele, poliitilistele ja kultuurilistele haridustele. Sellisest tege- vusest huvitatud noortele tuleb leida avaramaid organisatsioonide ja majanduslikke võimalusi oma töös arendamiseks.

3.8 Eesti organisatsioonide tegevuses tuleb senisest suuremat rõhku asetada järelkasvu probleemaahtikale ja enam arvestada noorte vajadusi.

3.9 Eduka ja aktiivse noortetöö eelduseks on, et noorteorganis-

satsioonide töö juhtimine toimuks noorte endi poolt. Noortetöös ja noorte organisatsioonides tuleb rakendada demokraatlikke, isetege-
vust, omaalgatust ja kõigi noorte kaasarahkikimisõigust respektiivseid organisceermis ja tegevusvorme.

3.10 Praktiises organisatsioonide töös tuleks esikohale nihuta da noorsootegevus noorte inspireermisega ja nendele vastutuse ja intstatiivivõimaluste andmisega. Kõikide organisatsioonide koostöös tuleks luua noorte nädalaleht ja (või) nõuda olemasolevas perioodi-
kas noortenuuga avamist.

3.11 Kongress peab vajalikuks, et Eesti kultuuri koondis algatab ja viib läbi põhjaliku professionaalse uurimise noorte suhtumisest:

- 1) identsusetkustimuse,
- 2) pagulaseestluse,
- 3) kodumaaga suhtlemise ja sealisesse elusse.

3.12 Tuleb koostada täielik ja pidev ülevaade ülerootsliises üla-
tuses eesti perekondadest, kus on noori hallist alates; luua nende-
ga kontakt ja vajaduse korral anda neile kõigekülgset nõu ja abi noor-
te rahvuslikus kasvatusstöös. Eesti perekondadest ja vajaduse puhul
mujalt saadud andmete abil tuleb koostada pidevalt täiendatav eesti
noorte kartoteek.

3.13 Meie akadeemilise noorsoo eesti keele oskuse laiendamisele
ja süvendamisele tuleb osutada senisest suuremat tähelepanu. Meie üli-
õpilaskondade ja üliõpilasorganisatsioonide tänapäeva tähtsaimaks
ülesandeks on kõigiti kaasa aidata, et meie võõrsil valmiv akadeemi-
line haritlaskond kujuneks kogu meie võõrsil üleskasvanud rahvus-
gruppide heaks eeskujuks kõrgetaseemilise eesti keele oskusega kõnes
ja kirjas.

3.14 Noortekursuste kavades tuleb omistada tähelepanu eesti keelele ja enesekasvatuse küsimustele.

3.15 Kongress teeb ettepaneku kuulutada 1977. aasta Eesti Noorte Aastaks Rootsis.

3.16 Kongress peab tarvillikuks, et vastavad organisatsioonid hakkaksid kohe organiseerima Stokholmis ja Göteborgis eestikeelseid eelkooli.

3.17 Metsakodu kui esimene eesti vabahuppiirkond Rootsis tahab loota, et kõikide rahvuslikult mõtlevate kaasmajade tähelepanu, huvi, füüsilise abi ja majanduslik toetus nendele rahvuslikele kasvutavadele ka edespäi püsib. Kongress loodab, et eesti organisatsioonid leiavad võimalusi korrapärase abi ja toetuse andmiseks skautlikele vabahuppiirkondadele Rootsis.

3.18 Kongress palub Eesti Komitee kooli- ja Noortetoimkonda seada rahvuslike ainetega ametisse rändõpetaja, kes organiseeriks ka noorte suunamist eesti koolidesse. Eesti Komitee kooli- ja Noortetoimkond peaks hoolitsema õpetajate järjekasvu eest rahvuslikes ainetes.

3.19 Rahvuslikud suutkokuulokud on suure tähtsusega eesti noorte rahvuslikele enesetundele. Need üritusi tuleb kasutada ka Eesti poliitilise olukorra selgitamiseks rootslastele ja välisajakirjandusele.

4. EESTI KULTUURI PROBLEEMID.

4.1 Kongress peab vajalikuks, et Eesti Kultuuri Keskus kokku kirjastuste, kirjanike, teadlaste, õpetajate ja noorte organisatsioonide esindajate nõupidamise eesti raamatute ilmumise ja levitamise toetamiseks ning Eesti ilmuva propagandavaba kirjanduse kasutamise arutamiseks.

4.2 Kongress peab vajalikuks, et Eesti Kultuuri Keskus kokku teatritegelaeste nõupidamise eesti teatri probleemide arutamiseks.

4.3 Tuleb hoolitseda selle eest, et kõik Rootsi eestlaste kesku-
sed saaksid osa suurematest ja väärtuslikest kunstilistest üritustest,
nagu kontserdid, teatritendused ja kunstinäitused. Selleks peavad
vajaduse korral toetust andma nii kohalikud kui keskoorganisatsioonid.
4.4 Meie ühiskond peab igati toetama algpärase eesti raamatu
ilmumist.

4.5 Kunstinäitustele lisaks tuleb püüda arendada ja süvendada

kunsti mõistmist eesti kunstipubliku hulgas.

4.6 Eesti heilloomingut tuleb levitada ka teiste rahvaste hulgas.

4.7 Kongress leiab, et üheks esmajärguliseks küsimuseks meie

kultuurilisele on püsivate, osaliselt tulekindlate ruumide muretsemi-
ne Eesti Teadusliku Seltsi ja Eesti Teadusliku Instituudi juures ole-
vate Eesti keskraamatukogude ja Arhiivide. Seejuures peab kongress
loomulikuks, et sellega raamatukogude ja arhiivide leitakse ruumid
Stokholmi eestlaste keskus - Eesti Majas.

5. EESTI KIRIKUD

5.1 Üheks eelduseks, et meie rahvas jääb püsima rahvusena on, et
meie rahvas jääb ustavaks kristlikule usule ja moraale, mille alu-
sel ta on püsinud sajandeid ning üles ehitanud oma kolibelse elu. See
peab jääma meie elu aluseks ka tulevikus, kui me tahame jääda püsima
iseseisva rahvana.

5.2 Meie püüdeks peab olema suurendada oma kirikute liikmeskonda,
et nad jääksid püsima tunnustatud ning täideõigusliku liikmena kirii-
kute maailmalitrites, et ei kaoks rahvusvaheline foorum ning koos
sellega ka ainulaadne võimalus kõnelda oma maa ja rahva nimel oma õi-
guste eest võitlemisesel ning segitada meie pealesurutud ülekohut.

5.3 Organisatsioonide üritused ei tohiks pühapäeval toimuda sa-
mal ajal jumalateenistustega.

6. EESTLASTE KAPITALI SUUNAMINE RAHVUSLIKUKS TEGEVUSEKS.

6.1 Kongress peab soovitavaks, et kultuurilised erifondid oleksid
Eesti kultuuri koondise juures ja et nii nende kui ka teised rahvus-
likud hoised patgutatakse Eesti Laenu-Hoiu Ühisesse.

7. EESTI PÄEVAD.

7.1 Eesti Organisatsioonide Kongress kutsus kõiki eestlasi järgmistele Ülemailmsetele Eesti Päevadele Rootsis.

8. AKTUAALSED VÄLISPOLIITILISED PROBLEEMID.

8.1 Kongress konstateerib, (1) et Helsingis 1975.a. juulis alla kirjutatud julgeolekukonverentsi kokkulepe ei ole vähemalgi määral

lahendanud Euroopa rahu ja julgeoleku kindlustamise põhilisi probleeme: omariikluse ja iseseisvuse taastamist okupeeritud Balti riikidele ja inim- ja kodanike põhiõiguste ja vabaduste kehtestamist Vahe-Lu-roopa rahvastele, (2) et Eesti Vabariik püsib rahvusvahelise ja riigtiiguse seisukohalt edasi ja selle vältimise liitmine Nõukogude Liiduga on juuritud liitelt tühi. Kongress apelleerib kõikide vabade riikide poolt maailmas jätkuvalt mitte tunnustada Eesti ja teiste Balti riikide vältimist N. Liiduga.

8.2 Balti riikide küsimus ei ole peale Helsingi konverentsi oma aktuaalsust kaotanud rahvusvahelisel foorumil. Nõukogude Liidul ei õnnestunud saavutada senistele valitustele ja ka Balti riikide okupeerimisele lõplikku tunnustamist teiste riikide poolt vaatamata demonteeritud inimõiguste- ja kodanike põhiõiguste ja vabaduste kehtestamisele Nõukogude Liidu mõjusfääris. Need õigused ja vabadused on universaalsed ja neid ei saa lugeda riigi sisesejades.

Me protesteerime hiljutise terrorilaine vastu Eestis ja teistes Balti riikides. Me peame jätkama apelleerimist maailma avaliku arvamise ja ÜRO poole, nõudes toetust Eesti ja teiste Balti rahvastele inimõiguste rikkumise vastu ja nende rahvaste enesemääramise õiguste taotlustele.

Meie tänu ja lugupidamine kuulub meie kaasmaalastele kodumaal, kes kutsusid ajel panevad kaalu oma isiklikku julgeoleku eest rahvale töö ja õiguse taotlemisel.

8.3 Eestlased ja eesti organisatsioonid Rootsis peaksid lakkamatu taotluse, et Rootsi valitsus, riigipäev, poliitilised parteid ja teised avaliku arvamise kujundajad nõuaksid nii sama julgelt vabadust Eestile, kui seda nõutakse baskidele Hispaanias või Aafrika rahvastele. See oleks ka Rootsi riigi huvides, tõstes selle moraalses suurus ja psühholoogilist kaitset.

8.4 Eestlased peavad ise oma välisevõitlust majanduslikult rohkem kandma.

8.5 Eesti organisatsioonide välisstegevuses tuleb lähtuda olemasolevast maailmapildist ja reaalsest. See tähendab meie välisstegevuse, selle aluste ja meetodite pidevat uuendamist ja tänapäevarealistidele kohandamist. Oma välisstegevuses peame seega rohkem arvestama üha aktuaalsemaks muutvaid rahvaslikkust, toorainete ja toidunähtetereid, eluruumi, müljõkaitse ja välisabi probleeme, samuti sotsiaalseid ja majanduslikke reforme ja arengut, mis taolised demokraatiseerimist ja ühiskonna osatähtsuse kasvamisest kõigil elualadel. See tähendab ka kontakti loomist ÜRO uute liikmesriikidega, liitumise ja koloniaalsusest vabanenud rahvastega. See tähendab ka meie selgitustöö suunamist seni viljeldavate sektorisse ja pitarud ressursse ja selgitustöö vahendite suunamist võimalikult häde vahetusteks kõigi nende poliitiliste parteide juures, kes asuvad valitsuse positsioonis, samuti riigikondade ja isikutega, kes võivad rahvusvahelist arengut mõjutada ja muuta meie positiivses suunas.

8.6 Kongress rõhutab, et Eestis tuleb rakendada kõrvalkalduvat tuit kõik inim- ja kodanike põhiõigused ja vabadused ning nende õigustik kaitse, mis on määratletud ÜRO statuuks ja ÜRO Inimõiguste Ülddeklaratsioonis (Universal Declaration of Human Rights), nagu sõna-, trüki-, poliitilise ja ametiühingulise organisatsioonide, usu-, jt. vabadused. Tuleb olla valvel ja jätkata pingutusi, et julgeoleku- ja konverentse lõppdokumendis fikseerimist leidnud tagasihoidlikud eeskirjad vabama kultuurilise suhtlemise, kiliustatud perekondade ühendamisega ja inimvabaduste kaitseks leiaksid moonutamata ja tegelikku

rakendamist, samuti et okupatsioonil kestel kodumaal tegelikkult raketidatase N. Eesti konstitutsioonis loetletud kodanike vabadused ja õigused.

8.7 Demokraatlikele arengusuundadele ja opositsioonile Nõukogude Liidus ja Balti riikides ning teistes Ida-Euroopa maades tuleb osutada suuremat tähelepanu. Aktiivne rahvuslik ja kultuuriline tegevus välismaal mõjutab okupatsioonivõime Eestis andma enam võimalusi kultuurilisele tegevusele ja rahvuslikele püüdlustele. Kultuurilised saavutused ja rahvuslik vastupanu kodumaal innustab ja kohustab eesti organisatsioonid nende töös ja püüdlustes välismaal.

8.8 III Eesti organisatsioonide kongress juhib maailma avalikkuse tähelepanu olukorrale Balti riikides, nagu see väljendub Eestis nii ÜRO-le saadetud memorandumis 24.10.1972 kui ka hilisemates pöördumistes ÜRO poole.

Mäe leiame, et memorandumil koostamine ja selles esitatud nõuded on täielikult kooskõlas ÜRO Inimõiguste ülddeklaratsiooniga ja nõuame, et Nõukogude võimud viibimata vabastavad memorandumite koostamise süüdistusel vangistatud isikud.

III Eesti organisatsioonide kongress ühineb memorandumil siin su ja eesmärkidega ja ootab maailma valitsuste ja avalikkuse otsust toetust memorandumil nõuete rakendamiseks.

9. JÄRGMINE ORGANISATSIOONIDE KONGRESS.

Kongress otsustab, et järgmine organisatsioonide kongress tuleb kokku kutsuda kevadeks 1978.a. Valitakse kolmeliikmeline korraldaval toimkond, koosseisus A. Reinans (kokkukutsuja) H. Mark ja A. Põldma, kes viib läbi IV kongressil kokkukutsumise III kongressil puhul väljatöötatud kodukorra põhjal.

Kongress otsustab saata peaminister Olof Palme järg-

mine telegramm:

III Eesti Organisatsioonide Kongress Rootsis oma koosolekul
täna Vanaa Riigipäevahoones Stockholmis palub Teid, härra peaminis-
ter, astuda samme Nõukogude Liidu valituse ees selleks, et vabas-
tatakse viis tsikut Eestis, kelle üle praegu mõistetakse kohut Tal-
linnas ning keda ähvardab surmaotsus või sunnitud ainsult sellepärast,
et neid süüdistatakse memorandumis saatmise ÜRO-le, milles nõutakse
vabadust, enesemääratõlgust ja inimõigusi Eestile. Need viis tsik-
kut on: Artjom Jushkevits, Mati Kilrend, Kalju Mattik, Sergei
Soldatov ja Arvo Varato.

Arusaadatud telegrammi rootsikeelne tekst:

Herr Statsminister Olof Palme

Kanslihuset

Stockholm

De estniska organisationernas tredje kongress i Sverige,
församlad allhelgonadagen i Gamla Riksdagshuset i Stock-
holm, ber eder, Herr Statsminister, att hos Sovjetunionens
Regering begära, att fem personer, som för närvarande står
inför rätta i Tallinn, frigges. De fem anklagas för att ha
sant ett memorandum till FN, där de begär frihet, självbe-
stämmanderätt och mänskliga rättigheter i Estland. Som
straff hotar tvångsarbete eller arkivering. De fem
personerna är: Artjom Jushkevits, Mati Kilrend, Kalju
Mattik, Sergei Soldatov och Arvo Varato.

III EESTI ORGANISATSIOONIDE KONGRESSIST OSAVÕTJAD

1. BORÅSI EESTI SKAUDISÕPRADE SELTS PÄRNU LIPKOND

Leida Helberg

2. BORÅSI EESTI SELTS

Eralt Art

August Jakobson

3. EESTI ABI INVALIDIDFOND

Alide Martinson

Arnold Purre

4. EESTI ABI KESKUS

Aleksander Alep

Elmar Anderson

5. EESTI AGRONOOMIDE SELTS ROOTSIS

Valter Soo

6. EESTI AKADEEMILISTE NAISTE ÜHING ROOTSIS

Blandine Paaver

Hilda Reiman-Poom

7. EESTI ALGKOOL STOKHOLMIS SÕPRADE SELTS

Gunnar Sillaste

Leo Timpka

8. EESTI APOSTLIKU-ÕIGEUSU KIRIKU NORRÄÖPINGI KOGUDUS

Martin Juhkam

9. EESTI APOSTLIK-ÕIGEUSU KIRIKU SINOD

Viktor Jallat

10. EESTI ARSTIDE SELTS ROOTSIS

Mate Martinson-Jürisoo

11. EESTI BAPTISTIDE KESKONDIS ROOTSIS

Aarand Roos

12. EESTI DEMOKRAATLIK UNIION

Aksel Mark

Enno Penno

13. EESTI DEMOKRAATLIK UNIOON LÄÄNE-ROOTSI OSAKOND
Ole Peet
14. EELK ESKILSTUNAS
Ants Pahi
15. EELK GÖTEBORGI KOGUDUS
Vello Pihrsalu
16. EELK KONSISTOORIUM
Leo Anderson
Konrad Vaeu
17. EELK NORRKÖPINGI KOGUDUS
Johannes Aro
18. EELK PEAPIISKOPLIK KOGUDUS
Vello Mänd
August Raidur
19. EESTI ETTEVÕTJATE ÜHING
Voldemar Krüppelman
Edgar Pank
20. EESTI GAIDERITE KOGU ROOTSIS
Astrid Mölder
Ingrid Tarkpea
21. EESTI GÜMNAASIUMIÕPETAJATE ÜHING
Johan Ungerson
Helga Kerstall
22. EESTI KAUBALAEVA JUHTKONNA ÜHING
J. Randmets
23. EESTI KEELE JA KIRJANDUSE INSTITUUT
Paul Laan
Valter Tauli
24. EESTI KOMITEE
Heinrich Mark
Ivar Paljak
25. EESTI KOMITEE GÖTEBORGI OSAKOND
Gerhard Peet

26. EESTI KOMITEE NAISSEKTSIOON
Maret Aavik
Siiri Kandre
27. EESTI KULTUURI KOONDIS
Leonid Laid
Elmar Peltai
28. EESTI LAULJASKOND ROOTSIS
Joh. Kant
29. EESTI LIBERAALDEMOKRAATLIK KOONDIS
Ago Partai
Jaak Ruusa
30. EESTI MAJA STOKHOLMIS
Boris Götman
31. EESTI NAISÜLÕPILASTE SELTS
Liit Estonius
Urve Koit
32. EESTI NOORTE LASKURKLUBI
Epp Anderson
Ann Leement
33. EESTI PENSIONÄRIDE ÜHING STOKHOLMIS
Aino Kasper
Ellen Roosma
34. EESTI PÕLLUMEESTE KOGUD ROOTSIS
Arved Ruusa
Johannes Veski
35. EESTI RAHVUSFOND
Olaf Aule
Endel Krepp
36. EESTI RAHVUSFONDI ESKILSTUNA OSAKOND
Väino Esken
Kustav Järvelapp
37. EESTI RAHVUSFONDI SÖDERTÄLJE OSAKOND
Herman Somp

38. EESTI RAHVUSNÕUKOGU
Arvo Horn
Tõnis Kint
39. EESTI SKAUDIÜHTEDE KOGU ROOTSIS
Lembit Klemmer
Ilmar Looand
40. EESTI SKAULIKE NOORTE KALEVI LIPKOND
Mats Estonius
Kristjan Penno
41. EESTI SKAULIKE NOORTE KARU LIPKOND
Till Nurmela
Harald Sepp
42. EESTI SKAULIKE NOORTE MALEVA ROOTSIS
Sven Hanson
Virge Hint
43. EESTI SKAULIKE NOORTE RAADIO KLUBI
Ants Paas
Mart Sakalov
44. EESTI SKAULIKE NOORTE TARTU LIPKOND
Ao Vaks
45. EESTI SKAULIKE NOORTE VIRU LIPKOND
Alar Lange
Olav Pilmann
46. EESTI SKAUTMASTERITE KOGU ROOTSI KOONDIS
Juhan Kola
47. EESTI SOTSALISTLIKU PARTei VÄLISMAA KOONDIS
Johannes Mikhelson
Jaak Seim
48. EESTI SÕJAINVALIIDIDE KAPITAL
Aarne Võtting
49. EESTI TEADUSLIK INSTITUTE
Gustav Ränk
50. EESTI TEADUSLIK SELTS ROOTSIS
Ants Anderson
Evald Blumfeldt

51. EESTI TEADUSLIK SELTS ROOTSIS LÖUNA-ROOTSI OSAKOND
Tillt Kauri
Katriin Särg
52. EESTI VABADUSLIIT
Voldemar Kiviäed
Agu Kriisa
53. EESTI VABADUSMEELSED FÖDERALISTID
Imant Rebane
54. EESTI ÕPETAJATE KESKÜHING
William Muid
Herman Rajamaa
55. EESTI ÜLIÕPILASKOND LUNDIS
Toomas Käbin
Jaan Uustalu
56. EESTI ÜLIÕPILASKOND ROOTSIS
Piret Kaaman
Ivar Lill
57. EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS
Juhan Marand
58. EÜS LIIVIKA
Ervin Nõmmere
59. EÜS PÕHJALA KOONDIS
Mirja Hagar
Mart Maandi
60. EÜS VELJESTO
Hele Lõus
Mannj Varep
61. EÜS ÜHENDUS
Bernhard Mäelo
Vaili Muid
62. ENDISTE EESTI POLITSEIAMETNIKE KOGU ROOTSIS
Jakob Puustusmaa
Ruho Tippo

63. ESKILSTUNA EESTI SELTS
Mihkel Jüris
Mart Kliver
64. ESKILSTUNA EESTI SKAUDISÕPRADE SELTS
Phillip Sell
Hilja Öhr
65. EUROOPA LIIKUMISE EESTI RAHVUSKOMITEE
Meelit Juhhan Mägi
Evald Uustalu
66. GÖTEBORGI EESTI SELTS
Elmar Albast
Evald Lillisto
67. HELSINGBORGI EESTI ÜHING
Herman Öödk
68. JÜNKÖPINGI EESTI SELTS
Arvid Randes
69. KABIRNEEME, KOIPSE JA RAMMU KODUKOHA SELTS
Leander Laiagar
70. KALJUKÜNKA-SALME LIPKOND
Mait Kaaman
71. KASSARI
Thomas Nilt
72. KORP: FILIAE PATRIAE
Reet Estra
Eva Vadi
73. KORP: UGALA KOONDIS ROOTSIS
Juri Lepisk
74. KORP: VIRONIA
Herman Kann
75. LIBERAALNE ERAKOND
Alur Reimans

76. LÕUNA-ROOTSI EESTI MAJA
Rein Asu
77. METSAKODU SÕPRADE RING
Õlme Vaks
78. NORRÄPINGSI EESTI PENSIONÄRIDE ÜHING
Aadu Kajasäär
79. OSKARSHAMNI EESTI SELTS
Aini Jalap
Eduard Jalap
80. PÕHJALATÜTRED-KALEVIPOEG LIPKOND
Susanna Tomson
81. PÕHJALATÜTRED-KALEVIPOEG SÕPRADE RING GÖTEBORGIS
Heino Tomson
82. RAHVUSLIK KOOSTÖÖ KESKUS
Leo Karpää
Rein Puusepp
83. RAHVUSLIK PAREMPOOLNE RÜHM
Annus Estre
Alfred Põldma
84. REE GÖTEBORGI ÜLDKOGU
Mart Nõmm
85. ROOTSI-EESTI ÕPPERAAMATUFOND
Willem Grossthal
Teodor Künnapas
86. SIHTASUTUS TULEVIK
Heidur Joa
87. SIHTASUTIS UPPSALA EESTI KODU
Arnold Klavimäe
88. SIHTASUTUS EESTI LAENU-HOIU ÜHISUS
Alfred Ventseel
89. SIHTASUTUS ÜHISABI
Leelja Seensalu
Eldur Velliste

90. STOKHOLMI EESTI LASTEAD
Nils Lindeberg-Lindvet
Slim Saare
91. STOKHOLMI EESTI NAISKOOR
Tiiu Anderson
Silvia Silves
92. STOKHOLMI EESTI OSAKOND
Mart Kikerpuu
Tanel Moora
93. STOKHOLMI EESTI SKAULIKE NOORTE ÜHING
Ann Blunt
94. STOKHOLMI EESTI TEATER
Uno Tõnissoo
95. STOKHOLMI EESTI ÜHING
Nikolaus Metslov
96. STOKHOLMI PÕLUMEESTE KOGUD
Priidu Pukk
Ilmar Toigre
97. SUVIKODUDE KURATOORIUM
Maret Penno
Tiina Randes
98. TUULEMAA LIPKOND
Astra Randvilt
Ava Randvilt
99. UDDEVALLA EESTI KLUBI
Evald Harjula
100. UPPSALA EESTI DEMOKRAATLIK KLUBI
Johannes Lindvere
Ann Mark
101. UPPSALA EESTI KLUBI
Arnold Luht
Ahti Pae

102. UPPSALA EESTI SELTS
Kaarel Vahtras
Marje Öunapuu
103. UPPSALA EESTI SKAULIKE NOORTE SÕPRADE SELTS
Elja Kivineeme
Ellen Lindvere
104. UPPSALA EESTI ÜLIÕPILASKOND
Jaak Akker
Mai Männik
105. UPPSALA NARVA LIPKOND
Richard Norvell
106. VABADE EESTLASTE PÕLLUMAJANDUSLIIT
Helmut Kolk
Artur Reintamm
107. VABADE EESTLASTE ÜHING GÖTEBORGIS
Linda Peet
108. VABARIIKLIK ÜHING
Renate Kaasik
109. VABAÕHUUHING VESKIJÄRVE
Heino Annik
Hiljar L. Kristel
110. VEEBIRUARIKOMITEE
Heiner Erendi
111. VÄLISMAINE EESTI KIRJANIKE LIIT
Arvo Mägi